

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2023/1222
Toplantı Tarihi/Sayısı : 24.11.2023/38
Karar Numarası : 2023/891
Başvuran : H.O.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : İzmir 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres : Bahçedere, Aliğa/İzmir

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Vegan olan başvuranın protein ihtiyacının beslenme tipine uygun olarak karşılanmadığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran özetle;

a. On yıldır ceza infaz kurumunda olduğunu ve üç yılı aşkın bir süredir hayvansal hiçbir ürün tüketmediğini,

b. Felsefi düşüncesi gereğince vegan tipi beslenmeyi tercih ettiğini buna rağmen cezaevi idaresi tarafından kendisine sağlanan yemeklerin çoğu zaman hayvansal ürün içerdiğini,

c. Dış kantin aracılığıyla da istediği ürünü tedarik edemediğini belirterek, mevcut durumun din ve inanç özgürlüğü ile maddi ve manevi varlığının korunması haklarını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

3. İzmir 1 Nolu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan alınan yazılı görüşte özetle;

a. Başvuranın vegan beslenme talebi üzerine İzmir Açık Ceza İnfaz Kurumuna gerekli bildirimlerin günlük olarak yapıldığını ve vegan beslenme iâşesinin üç öğün olacak şekilde her gün İzmir Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından temin edilerek başvurana sunulduğunu,

b. Mahpusların dışarıdan yemek temin etmesinin Kurumun asayiş ve güvenliğini riske sokabileceğini, bu durumun Hükümlü ve Tutuklular ile Ceza İnfaz Kurumları Personelinin İaşe Yönetmeliği hükümlerine aykırılık teşkil ettiğini, başvuranın 25/4/2022 tarihinde Kurum idaresine hitaben yazdığı ve dış kantinden vegan yemek satın alma talepli dilekçesinin, 28/4/2022 tarihli İdare ve Gözlem Kurulu toplantısında ayrıntılı bir şekilde ele alındığını ve talebinin reddedildiğini; başvuranın ret kararı üzerine önce İnfaz Hakimliğine, sonra da Ağır Ceza Mahkemesine itirazda bulunduğunu ve itirazlarının reddedildiğini,

c. Ayrıca Hükümlü ve Tutuklular ile Ceza İnfaz Kurumları Personelinin İaşe Yönetmeliğinin "İaşe ile İlgili Esaslar" başlıklı 2'nci bölümünde, çiğ gıda verilecek kurumların açıkça belirtildiği ve mutfak teşkilâtı olmayan ve hazır yemek ihalesi şeklinde karşılanamayan ceza infaz kurumlarında barındırılan hükümlü ve tutukluların çiğ gıda temin edebileceklerinin açıkça belirtildiğini bu kapsamda, Kurum İş Yurdu Müdürlüğü tarafından haftada bir kez yaş sebze ve meyve alımı yapıldığını ve bu ürünler ihtiyaçları doğrultusunda mahpuslar tarafından satın

alınabildiğini,

ç. Başvuranın vegan beslenme şekline tabi olması sebebi ile B12 vitamini eksikliği yaşayabildiğini, zaman zaman kendi talebi zaman zaman da B12 vitamini düşüklüğü sebebi ile kendisine ekstra vitamin ilacı reçete edildiğini ve reçete edilen bu ilaçların ivedilikle temin edildiğini, dolayısıyla başvuranın yaşadığı ya da yaşadığını iddia ettiği sağlık sorunları ile ilgili olarak gerekli iş ve işlemlerin eksiksiz ve zaman kaybı olmaksızın yerine getirildiğini belirtmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

4. Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sının "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17'nci maddesinde yer alan düzenleme şu şekildedir: *"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz..."*

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde *"İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması olarak görev yapmak."*, (i) bendinde; *"Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

6. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Ön incelemenin yapılması" başlıklı 48'inci maddesine göre;

"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda;

a) Kurumun görev alanına girip girmediği, (...)"

7. Aynı Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesinin birinci fıkrasına göre;

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinin kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.

(2) Ön inceleme aşamasında incelenabilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48 inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

8. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

9. Başvurunun esas incelemesi yapılmadan önce Kurumun, OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevi açıklanmalı ve başvuru konusunun bu kapsamda kalıp kalmadığı değerlendirilmelidir.

10. 6701 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde ulusal önleme mekanizması görevinin kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti şeklinde açıklanmıştır.

11. OPCAT'in 19'uncu maddesi uyarınca; ulusal önleme mekanizmaları; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile bu kişilere yönelik tutumu düzenli olarak izlemek, sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için, Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak ilgililere tavsiyelerde bulunmakla yetkilendirilmiştir.

12. Somut olayda başvuran felsefi düşüncesi gereğince vegan olduğunu ve protein ihtiyacının beslenme tipine uygun olarak karşılanmadığını iddia etmektedir.

13. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Jakóbski/Polonya ve Vartic /Romanya başvurularında, bir mahpusa dini ve felsefi inancı gereği uygun yiyecek vermenin önemini vurgulayarak söz konusu durumun AİHS'nin 9'uncu maddesi kapsamında inançların doğrudan bir ifadesi olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir (AİHM, *Jakóbski/Polonya*, B. No: 18429/6, 7/10/2010, para. 45; *Vartic /Romanya*, B. No: 14150/8 2013, 17/10/2013, para. 33-36). Öte yandan Anayasa Mahkemesi de Şehmus Özsubaşı başvurusunda, inanç özgürlüğünün, kişinin inançlarını veya kanaatlerini içinde yaşamasını değil; bu inanç ve kanaatlerinin dışı vurumu olan yaşam tarzını da koruma altına alacağını belirtmiştir (AYM, Şehmus Özsubaşı, B. No: 2013/2582, para. 35). Bu bağlamda, başvuranın iddialarının özünün *düşünce, din ve vicdan özgürlüğü* kapsamında kaldığı değerlendirilmektedir.

14. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu alanlar dışında genel insan hakları ihlali iddiaları kapsamında Kuruma başvuru inceleme yetkisi verilmemiştir. Dolayısıyla, başvurunun salt alıkonulma yerinden yapılmış olması ulusal önleme mekanizması görevi kapsamında incelenmesi için yeterli bulunmamaktadır.

15. Başvuranın iddiaları yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ve içtihatlarla birlikte ele alındığında; Kurumun görev alanına girmediği değerlendirilen başvurunun Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 67'nci maddesi uyarınca kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

24/11/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye